

**Mütareke Sonrası
Tekirdağ:
Polis Hüseyin Efendi
ve Bigalı Nefer Ali'nin
Şehit Edilmesi Olayı**

**Tekirdağ after the
Armistice:
The Martyrdom of Police
Hüseyin Efendi and
Soldier Ali of Biga**

Burçin Işım

Mütareke Sonrası Tekirdağ: Polis Hüseyin Efendi ve Bigalı Nefer Ali'nin Şehit Edilmesi Olayı

*Burçin Işım**

Özet

Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'nda yenilmişti. 30 Ekim 1918 yılında İtilaf devletleri ile Mondros Mütarekesi'ni imzalamıştı. Akabinde Fransa, antlaşma şartları gereğince büyük bölümü Tekirdağ sınırları içinden geçen Doğu Trakya demiryolunu işgal etmişti. Fransızlar bir süre sonra bu hattın muhafazasını Yunanistan'a devretmişti. Ancak bu devir Trakya'da ciddi derecede güvenlik sorunlarına sebep olmuştu. Rumlar taşkınlıklarını had safhaya çıkarmıştı. Yunan askerleri ve Rumlar, Müslüman mahallelerinde devriye atmaya, Müslümanları darp etmeye, bazı yerlerde yol kesip Müslümanları gasp etmeye başlamıştı. Osmanlı Devleti'nin mütarekeden sonra bu olayları önleyecek gücü yoktu. Yunan askerleri Türk askerleri ile polislerine sataşmaya ve silah çekmeye başlamıştı. Nitekim Tekirdağ'da Kurnalı Caddesi'nde bulunan Aleko ve Hristo'ya ait meyhanede Yunan Salib-i Ahmer'ine mensup Onbaşı Koço isimli bir Yunan neferi havaya ateş açmış, olay yerine gelen devriye polisi Hüseyin Efendi'ye de silah doğrultmuş ancak kurşun isabet almamıştı. Olayla ilgili soruşturma başlatılmıştı. Bu olay daha sıcaklığını korurken akşam saatlerinde yine devriye görevi yapan polis ve askerlere karşı silahlı saldırı düzenlenmişti. Saldırı sonrası Polis Hüseyin Efendi ve Bigalı Nefer Ali şehit düşmüştü. Olay sonrası yapılan soruşturma sonucunda Meyhaneci Aleko ile Leonida isimli bir Rum tutuklanmıştı. Ancak Fransızlar Aleko'nun Rum tebaası olmasından dolayı kendilerine teslimini istemişti. Bu talepleri reddedilmişti. Bunun üzerine devreye İngilizler girmişti. Başlangıçta İngilizlerin talebi kabul edilmese de Tekirdağ mutasarrıfı Aleko'yu İngilizlere teslim etmişti.

Anahtar Kelimeler

Polis Hüseyin Efendi, Bigalı Nefer Ali, Tekirdağ, Meyhaneci Aleko, Leonida Kalfa, 55. Tümen Kumandanı Alaaddin Bey

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, burcin_sm[at]hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2636-1077.

Tekirdağ after the Armistice: The Martyrdom of Police Hüseyin Efendi and Soldier Ali of Biga

Abstract

The Ottoman Empire was defeated in World War I and signed the Armistice of Mondros with the Allied Powers on October 30, 1918. Subsequently, France occupied the Eastern Thrace Railway, most of which passed through the borders of Tekirdağ, in accordance with the terms of the treaty. After a while, the French handed over the protection of this line to Greece. However, this transfer caused serious security problems in Thrace. The Greeks had brought their outburst to the extreme. Greek soldiers and Greeks started patrolling in Muslim areas, beating Muslims, blocking roads in some places and usurping Muslims. The Ottoman State did not have the power to prevent these events after the armistice. Greek soldiers began to taunt Turkish soldiers and police officers, and to draw weapons. Thus, in the tavern belonging to Aleko and Hristo on Kurnalı street in Tekirdağ, a Greek soldier named Corporal Koço, a member of the Greek Red Cross, opened fire in the air and pointed a gun at the patrol Police Hüseyin Efendi but the bullet did not hit him. An investigation into the incident was initiated. While this event was still hot, an armed attack was carried out against the police officers and soldiers who were on patrol in the evening hours. After the attack, Police Hüseyin Efendi and Soldier Ali of Biga were martyred. As a result of the investigation after the incident, tavern keeper Aleko and a Greek named Leonida were arrested. However, the French demanded Aleko to be handed over to them because he was a Greek citizen. This demand was rejected. Upon this, the British stepped in. Although the British demand was not accepted in the beginning, the governor of Tekirdağ handed Aleko over to the British.

Keywords

Police Hüseyin Efendi, Soldier Ali of Biga, Rodosto, Tavern Keeper Aleko, Journeyman Leonida, 55th Division Commander Alaaddin Bey

1. Giriş

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan yenilgi ile ayrılması hiç şüphesiz en çok ayrılıkçı Rumları sevindirmiş ve cesaretlendirmişti. Mütareke ile birlikte dönemin iki büyük gücü İngiltere ve Fransa ülkenin çeşitli yerlerinde işgallere başlamıştı. Doğu Trakya demiryoluna Fransızlar yerleşmişti. Buraya kadar her şey yenik bir devlete yapılan muamelelerden ibaretti. Ta ki bu demiryolunun muhafazası bir Yunan taburuna verilene kadar. Bu, Müslümanlara eski komşuları tarafından yapılacak zulümlerin başlangıç noktasıydı.

Yunan taburları ile Trakyalı Rumlar sanki taşkınlıklarını arttırmak için yarış haline girmişlerdi. Yunan taburu efradı Osmanlı Devleti'nde kolluk gücü gibi hareket ediyordu. Bazı yerlerde Müslümanları dövüyor, yaralıyor ve öldürüyordu. Müslümanların önünü kesip gasbediyor, sokaklarda silah atıyorlardı. Devletlerine sığınmaktan, onun ayağa kalkmasından başka çaresi olmayan Müslüman Türkler ise çaresiz bir şekilde sükûnetlerini muhafaza ediyordu.

Rumların tren hattı boyundaki Yunan askeri güçlerinden destek aldıkları aşikârdı. Onları bir taraftan Patrikhane, Yardım Komitesi ve Trakya Komitesi; diğer taraftan da Yunanistan destekliyor, teşkilatlandırıyor ve silahlandırıyor. Tüm bu olanları görmezden gelen hatta bazen bizzat destekleyen arka plandaki güç başta İngiltere olmak üzere İtilaf devletleriydi.

Rumlar ve Yunan taburları Müslüman ahaliye karşı acımasız bir tavır içindeydi. Saldırıları bir noktadan sonra polis ve askere de yönelmeye başlamıştı. Bu saldırılardan birinde bu çalışmanın konusu olan Polis Hüseyin Efendi ve Bigalı bir asker şehit düşmüştü. Failleri yakalanmış olsa da yargılama sırasında İtilaf devletleri temsilcileri tarafından yapılan baskılar karşısında Tekirdağ mutasarrıfı dayanamamış ve zanlılardan biri olan Aleko'yu İngilizlere teslim etmişti.

Bu çalışmada hem Başkanlık Osmanlı Arşivi hem de ATASE'den elde ettiğimiz vesikalar ile bu hadisenin gün yüzüne çıkarılıp bilim dünyasına ve meraklılarına sunulması amaçlanmaktadır.

2. Mütareke Sonrası Tekirdağ'da Asayiş

Osmanlı Devleti 30 Ekim 1918 tarihinde imzaladığı Mondros Mütarekesi ile I. Dünya Savaşı'ndan yenilgi ile ayrıldığını kabul etmişti.¹ Bu Osmanlı Devleti için sonun başlangıcıydı.

İngilizler, Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra ülkenin birçok yerinde olduğu gibi Tekirdağ'da ve Trakya'nın diğer önemli merkezlerinde askerî temsilci sıfatıyla İngiliz subayları görevlendirmişti.² Mütarekenin 15. maddesi İtilaf devletlerine

¹ Ali Türkgeldi, *Mondros ve Mudanya Mütarekelerinin Tarihi*, Ankara: Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, 1948, s. 70.

² Başkanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Hariciye Nezareti Siyasi (HR.SYS), 2563-8.

demiryollarını işgal etme hakkını veriyordu.³ Fransızlar buna dayanarak 4 Kasım 1918'de Doğu Trakya demiryolunu işgal etmişti.⁴ Ancak 1919 yılı Ocak ayında bu hattın muhafazasını Yunanlılar devralmıştı.⁵ Bu Türkler için oldukça felaketli, zorlu ve ıstıraplı yılların başlayacağını habercisiydi.

Doğu Trakya demiryolunun Yunanistan tarafından işgal edilmesi Trakya Rumlarını oldukça sevindirmişti. Çorlu'ya ulaşan Yunan askerî birliklerini karşılayan Rumlar, sevinç gösterilerinde bulunmuşlardı. Yunan askerleri ile Çorlu sokaklarında dolaşarak "Yaşasın Yunanistan, yaşasın Venizelos, kahrolsun Türkiye, kahrolsun Türkler! Kadınlar sizin değil bizimidir!" şeklinde bağırıyorlardı.⁶ Edirne Valisi, bu tarz olayların önüne geçebilmek amacıyla bilhassa Çorlu için 14. Kolordu Kumandanlığına yazı yazarak bölgeye yüz nefer gönderilmesini istemişti. Yunan askerlerinin geri çekilmesi için de Edirne'deki İngiliz temsilcisi Samson'a ricada bulunmuştu.⁷

Yunan askerleri, zafer kazanmış bir ordunun askerleri gibi hareket ediyordu. Mütareke şartlarının uygulanmasından çok Yunan emellerini açıktan açığa vurarak bölgenin tek hâkimi oldukları izlenimi vermek istiyorlardı. O kadar ki hattın işgalinden kısa bir süre sonra Hadımköy istasyon binasına Yunan bayrağı asmışlardı.⁸

Hayrabolu'da da durum farklı değildi. Beş yüz Yunan askeri gece ve gündüz süngülü olarak devriye atıyordu.⁹ Çerkezköy'de de Yunan askerleri gruplar halinde dolaşarak Müslümanları darp edip paralarını gasp ediyordu. Türkler için sükûnetten başka çare yoktu. Kaldı ki İstanbul Hükûmeti olanlar karşısında protestodan başka bir hamle geliştiremiyordu.¹⁰

³ Seha L. Meray, Osman Olcay, *Osmanlı İmparatorluğunun Çöküş Belgeleri, Sevr Antlaşması Mondros Bırakılması İlgili Belgeler*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020, s. 6.

⁴ Tevfik Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, C. 1, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1992, s. 145.

⁵ Türkan Doğruöz, *Millî Mücadelede Kırklareli*, Kırklareli: Kırklareli Belediyesi Kültür Yayınları, 2007, s. 11.

⁶ BOA, HR.SYS. 2537-9; Kendilerine altın tepside sunulan bu fırsatı kaçırmak istemeyen Rumlar, yüzyıllardır beraber yaşadıkları komşularına karşı içlerinde biriktirdikleri kını kumaya başlamışlardı. Çorlu istasyonuna yerleşen Yunan askerleri bölgede Osmanlı hükümetinin varlığına rağmen ayrı bir devlet gibi hareket ediyordu. Sudan sebeplerle Türkler gözaltına alınıyordu. Çorlu eşrafından Galip Bey, İstanbul'a gitmek üzere trene binerken Yunan askerleri tarafından tutuklanmıştı. BOA, HR.SYS. 2537-9. Bunun yanı sıra Yunan subayları hüküm verilmiş olmasına rağmen güya Rumların hakkını savunmak üzere Türk mahkemelerine müracaat edip netice almaya çalışıyordu. BOA, HR.SYS. 2537-10.

⁷ BOA, HR.SYS. 2537-8.

⁸ BOA, HR.SYS. 2537-9.

⁹ BOA, HR.SYS. 2537-9.

¹⁰ BOA, HR.SYS. 2538-9; BOA, HR.SYS. 2538-12; Yunan askerlerinin bu taşkınlıklarından Türk askerleri de nasibini alıyordu. 17 Mart 1919'da asker firarisi olan iki Rum jandarmalar tarafından Muratlı Hükûmet Konağına teslim edilecekti. Ancak teslim esnasında yirmi kadar Yunan askeri firarileri jandarmanın elinden zorla alarak jandarma neferlerinden Mustafa'ya tokat atmışlardı. Muratlı Jandarma Takımından Onbaşı Hasan, Yunan subayına müracaat edip firarilerin sevk evrakını ibraz etmişti. Yunan subay ise, "Türk jandarması elinde Rum görüldüğü takdirde derhal istirdat olunması hakkında emir aldıklarını, istenilen mahalle müracaat olunabileceği" şeklinde cevap vererek firarileri teslim etmemişti. BOA, HR.SYS. 2602-50; BOA, HR.SYS. 2538-3; BOA, Dâhiliye Emniyet-i Umumiye Asayiş Kalemi Evrakı (DH.EUM.AYŞ). 65-41. Muratlı'daki ilk olay bu değildi. Burada bulunan Yunan subayı nahiye müdürünün kullandığı binayı kuşatmış ve işgal etmişti. Yine 30 Mart 1919'da Yunan askerlerinden biri Muratlı Jandarma Takım Kumandanına saldırmış, kumandanın askerlere silah başına emri vermesi üzerine

Yunan taburlarının demiryolu etrafındaki yerleşim yerlerinde yaptıkları haksızlıklar ve zulümler birçok kez Fransız General Franchet d'Espèrey'e bildirilmiş olmasına rağmen herhangi bir netice alınamamıştı.¹¹ Durum İngiliz General Milne'e de anlatılmış ancak o bölgeye tahkik heyeti gönderdiğini, olayların abartıldığını, iddiaların birçoğunun asılsız olduğunu bildiren bir cevap yazmıştı.¹² Açıkçası İtilaf devletleri Yunan askerlerinin bu taşkınlıklarını görmezden geliyordu. Bilhassa İngilizler açık bir şekilde Yunanlıların bu hareketlerinin arkasındaki gizli gücü.¹³ Bu dönemde Trakya Rumlarını teşkilatlandıran ve ayrılıkçı faaliyetleri zinde tutan müesseselerin başında Patrikhane gelmekteydi. Yunan Sefareti'nden gönderilen paralar Patrikhane aracılığı ile ilgili yerlere gönderiliyordu.¹⁴

Tekirdağ merkez Yunan askerinin bilfiil bulunduğu yer değildi. Bununla birlikte Tekirdağ Rumları devletin parçalandığının farkındaydı. Oluşan güvenlik boşluğundan istifade edip devleti güç duruma düşürmeye çalışıyorlardı. Hat boyundaki Yunan askerleri Tekirdağ merkeze gelip olay çıkarıyorlardı. Tekirdağ Yunan askerlerinin veya İtilaf devleti gemilerinin sık sık uğradığı bir merkez haline gelmişti.¹⁵ Bu dönemde Yunan askerleri ve işbirlikçi Rumlar birçok kez Türk devlet görevlilerini hedef alan saldırılar gerçekleştirmişlerdi.¹⁶ Yunan askerlerinin Çorlu'daki keyfi hareketleri dayanılmaz bir

kaçmıştı. Olaylar üzerine İngiliz temsilci bölgeye gelmiş ve kendisine gerekli bilgi verildikten sonra Yunan kumandan özür dileyerek binayı tahliye edeceğini söylemişti. İngiliz temsilci de bir daha böyle olaylar yaşanmayacağı konusunda teminat vermişti. BOA, DH.EUM.AYŞ. 65-41; BOA, HR.SYS. 2602-50; BOA, HR.SYS.2538-3.

¹¹ BOA, HR.SYS. 2538-4.

¹² BOA, HR.SYS. 2538-4.

¹³ BOA, HR.SYS. 2538-8; Yunanlıların bundan cesaret aldığı aşıkardı. Bunun bir örneği Keşan'da yaşanmıştı. Uzunköprü İngiliz Kontrol Subayı 6 Temmuz 1919'da Keşan'a gelmiş, daha önce Keşan Kaymakamlığı tarafından güvenlik nedeniyle Uzunköprü'ye sevk edilen Rumları da beraberinde getirmişti. Bu hareket Keşan Rumlarını cesaretlendirmiş ve mekteplerde toplanan Rumlar "İstanbul Rumlarıdır. Yaşasın Yunanistan" nidalarıyla sevinçlerini göstermişlerdi. BOA, HR.SYS. 2538-8.

¹⁴ BOA, Dâhiliye Nezareti Şifre Evrakı (DH. ŞFR), 104-13. Bu kapsamda Patrikhane Metropolit Vekili Piskopos Panediyus ismindeki bir rahibi Tekirdağ'a göndermeye karar vermişti. Görevi Trakya'nın Yunanistan'a ilhakı konusunda nasihat vermek ve ilgili kişilere sefarethaneden gönderilen paraları dağıtmaktı. BOA, DH. ŞFR, 104-13; Nisan 1919'da Edirne Metropolitleri bir ayın sırasında Edirne ve havalisinin Yunanistan'a ait olduğu, Paskalyadan evvel Edirne'nin Yunan ordusu tarafından işgal edileceği yönünde propaganda yapıyordu. BOA, DH.EUM.AYŞ 12-10, BOA, HR.SYS, 2603-11.

¹⁵ BOA, DH.EUM.AYŞ, 12-10, BOA, HR.SYS. 2538-1. Bu ziyaretler Rumları oldukça heyecanlandırmaktaydı. Bu kapsamda 22 Mart 1919 tarihinde bir Yunan torpidosu Tekirdağ iskelesine yanaşmıştı. Bunun üzerine Rumlar, kiliselere ve evlerine Yunan bayrağı asmıştı. İskeleye çıkan Yunan Salib-i Ahmer heyeti gayrimüslimlerin tezahüratları arasında Aya Yorgi Kilisesi'ne geçmişti. Bu sırada kilisede toplananların sayısı 400'e yaklaşmıştı. Herhangi bir olay çıkmaması için mutasarrıflık tarafından devriyeler oluşturulmuştu. O gece meyhanelerde görülen silahlı Yunan askerlerinden dolayı meyhanelerin kapatılmasına karar verilmişti. BOA, DH.EUM.AYŞ, 12-10, BOA, HR.SYS. 2538-1

¹⁶ BOA, HR.SYS. 2537-12; BOA, HR.SYS. 2602-64, 3; BOA, HR.SYS. 2538-3; BOA, DH.EUM.AYŞ. 65-41. Mart 1919'da Tekirdağ Muhacirîn Kâtibi Mehmet Efendi görev icabı Çorlu'ya gittiği sırada Yunan askerleri tarafından tutuklanarak Yunan karargâhına götürülmüştü. Mehmet Efendi, Türk yetkililer tarafından serbest bırakılması yönünde yapılan birçok girişim neticesinde tahliye edilmişti. BOA, HR.SYS. 2537-12; BOA, HR.SYS. 2602-64, 3; BOA, HR.SYS. 2538-3; BOA, DH.EUM.AYŞ. 65-41; Telgraf Çavuşu Mehmet Ali Efendi 3 Temmuz 1919 günü vazifesini tamamladıktan sonra Çorlu istasyonuna ulaşmıştı. Ancak burada Yunan askerleri tarafından gözaltına alınan Mehmet Ali Efendi'nin silahına el konulmuş, dört saat sonra serbest bırakılmıştı. 4 Temmuz'da Çorlu Telgraf Memuru Neşet Efendi gece telgrafhaneye gittiği sırada Yunan askerleri tarafından darp edilmişti. 5 Temmuz'da ise Çorlu istasyonuna gelen Osmanlı postasının

hal almıştı. Yunanlılar tarafından Çorlu'da tutuklanan sekiz Müslümandan üçü kolları bağlı bir şekilde yirmi Yunan askeri nezaretinde İstanbul'a sevk olunmuştu.¹⁷ Yunan askerlerinin bu tarz eylemleri İstanbul Hükûmeti'nin otoritesini sarsmakta, hükûmeti aciz bir konuma düşürmekteydi. Ayrıca Müslüman ahalinin korkmasına neden olmaktaydı.

Yunanistan, Trakya Rumlarını silahlandırarak çeteler kurdurtuyordu. Haziran 1919'da Silivri ve Çorlu'da çete harekâtı artmıştı.¹⁸ Bu çeteler kolluk güçlerine saldırıyorlardı. 18/19 Eylül 1919 gecesi Hayrabolu Rum Mahallesi'nde devriye atan polisler bir Rum çetesi tarafından saldırı düzenlenmişti.¹⁹

Polis Memuru Hüseyin Efendi şehit edilmeden önce Tekirdağ'ında bulunan bir meyhanede Yunan askerlerinin çıkardığı bir olaya müdahale etmek istemişti. Bu, Yunan askerlerinin Tekirdağ'da bulunan meyhanelerde çıkardığı ilk olay değildi. Demiryoluna yerleştikten kısa bir süre sonra Tekirdağ'daki meyhanelere Yunan askerleri gelip gitmeye başlamıştı. 19 Şubat 1919'da Çiftlikönü'nde Meyhaneci Soyter'in mekânına gelen üç Yunan askeri içki içtikten sonra silahla havaya ateş etmişlerdi.²⁰ 11 Mayıs 1919'da Tekirdağ Yanıkpazarı Çarşısı'ndaki Çapkın Nikoli'ye ait bir meyhaneden çıkan Rüşumat Muhafaza Memurlarından Ahmet Münir, Liva Aşar Kâtibi Hilmi Efendi, Tekirdağlı Hüseyin ve Nuri'nin üzerine Muratlı'daki Yunan müfrezesine mensup üç asker tarafından ateş edilmişti. Hilmi Efendi boynundan yaralanmıştı. Nuri Efendi ise baldırından vurularak vefat etmişti. Bu askerlerin Muratlı'ya gittikleri tespit edilmişti. Olaylardan haberdar olan İngiliz temsilci ve İtalyan kumandan olaya gerekli ehemmiyeti verdiklerini ve ilgili yerlere durumu bildirdiklerini ifade etmişlerdi. Ayrıca bölgede bulunan İtalyan kumandanı Muratlı'da bulunan Yunan kumandanına Tekirdağ'a asker göndermemelerini ancak mecbur kalırlarsa kendilerine müracaat edilmesini istemişti.²¹ Olayı işlediği açıkça belli olan bu failer hakkında herhangi bir işlem yapılmamıştı. 16 Haziran 1919'da Jandarma Kumandanlığı, Hariciye Nezareti'ne gönderdiği bir yazıda Yunan askerleri hakkında herhangi bir işlem yapılmadığını, bunların hala serbest bir şekilde dolaştıklarını, bu durumun Müslüman ahaliyi endişelendirdiğini aynı zamanda Yunan askerlerini de cesaretlendirdiğini bildirmişti.²² Anlaşılmaktadır ki Yunan

önü Yunan askerleri tarafından kesilmiş, posta muhafızı jandarma neferinin silahı alınmıştı. Olay yerine gelen Yunan subayı jandarmaya silahlı olarak istasyona girmenin yasak olduğunu söylemiş, silahı iade edilse de istasyona girmesine izin verilmemişti. BOA, HR.SYS. 2538-12.

¹⁷ BOA, HR.SYS. 2538-12; Rumlara nazaran daha az olmakla birlikte Ermeniler de benzer saldırılarda bulunuyordu. Nitekim 1919 Haziran başlarında Tekirdağ'da bir asker iki Ermeni tarafından silahla yaralanmıştı. Benzer bir saldırı girişimi de 168. Alay'ın yaverine yapılmıştı. BOA, HR.SYS. 2538-8.

¹⁸ Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Arşivi (TİTEA), Kutu: 23, Gömlek: 18, Belge: 18.

¹⁹ BOA, HR.SYS. 2538-11.

²⁰ BOA, HR.SYS, 2537-11.

²¹ BOA, HR.SYS. 2603-33; BOA, HR.SYS. 2538-9; BOA, DH.EUM.AYŞ, 9-2; BOA, HR.SYS. 2538-4, Lef, 22; bu cetvelde yaralanan şahısların isimlerinden biri Hasan olarak yazılmıştır. Diğer belgelerde ise Hüseyin olarak geçmektedir. Birçok belgede Hüseyin yazıldığı için biz de Hüseyin olarak yazılmasını daha uygun bulduk.

²² BOA, HR.SYS. 2603-46.

askerlerinin yaptıkları zulümlere karşı herhangi bir politika geliştiremiyorlardı. Daha da vahimi bu olaylar Yunan askerlerine ve Rumlara cesaret veriyordu. Belki bunlara gerekli caydırıcı cezalar verilmiş olsaydı Polis Hüseyin Efendi ve beraberindeki Nefer Ali'yi öldürecek kadar ileri gidemeyebilirlerdi.

3. Polis Hüseyin Efendi ve Bigalı Asker Ali'nin Şehit Edilmesi

27 Ekim 1919'da Kurnalı'da bulunan sıra meyhanelerden biri olan Aleko ve Hristo'ya ait meyhaneden silah sesi duyulmuştu. 130 numaralı Polis Hüseyin Efendi ve iki askerden oluşan devriye silah sesi üzerine meyhaneye girmişti. Sarhoşluğun etkisi ile silahını ateşleyen kişinin Tekirdağ'da bulunan Yunan Salib-i Ahmer'ine mensup İzmirli Onbaşı Koço olduğu görülmüştü. İçeride Müslüman ve Hristiyan birçok şahıs olmakla birlikte, Polis Hüseyin Efendi Meyhaneci Aleko'ya gerekli nasihatlerde bulunurken Koço, Hüseyin Efendi'ye ateş etmişti. Meyhanede bulunan Yağcılı Mahmut Ağa'nın Koço'nun eline sarılmasıyla kurşun havaya gitmişti. Olayların büyümesi üzerine Hüseyin Efendi karakoldan takviye güç getirmek üzere meyhaneden dışarı çıkmış, orada bulunan iki askere kimsenin dışarıya çıkarılmamasını emretmişti. 171. Alay'ın Makinalı Tüfenk Bölüğü'nden olup inzibat memurluğundan ihraç edilmiş olan Mestan Çavuş meyhane önüne gelmişti. Devriye askeri kendilerine yardım edeceği zannıyla Mestan Çavuş'un meyhaneye girmesine müsaade etmişti. O sırada Papa Nikolaki Mahallesi'nden Vasil oğlu Yanko ve Mestan Çavuş Koço'yu meyhaneden dışarı çıkararak olay yerinden kaçırmak istemişti. İnzibat Karakol Kumandanı Hüsni Çavuş buna müsaade etmeyerek Koço'nun kendilerine teslim edilmesini istemişti. Ancak Koço, Hüsni Çavuş'un üzerine saldırmıştı. Ayrıca meyhane önünde toplanmaya başlayan gayrimüslimler devriyelere karşı bazı tehdit içeren sözler sarfetmeye başlamıştı. Devriyeler de geri çekilmek mecburiyetinde kalmıştı. Bunu fırsat bilen Koço hemen olay yerinden kaçmıştı. Jandarma kumandanlığı ve polis komiserliği olay hakkında tahkikata başlamıştı. Koço'nun olay yerinde düşürdüğü kasatura ve şapkası polisler tarafından teslim alınmıştı. Aleko, Hristo ve Kemancı Salih ifadeleri alınmak üzere karakola götürülmüşlerdi. Bir müddet sonra olay yerine İngiliz temsilcinin tercümanı Mihal ve inşaat işçisi Leonida Kalfa gelmiş, Koço'nun kask ve kasaturasını talep ederek polisten bu eşyaları alıp karakoldan ayrılmışlardı. Kısa bir süre sonra Leonida Kalfa tekrar karakola gelerek Koço'nun İngiliz temsilcinin yanında olduğunu, temsilciye şikâyette bulunduğunu, 150 lira kadar parasının alındığını söylemişti. Leonida'nın karakoldan ayrılmasından 15 dakika sonra Kurnalı Karakolu Caddesi'nde bir el silah atışı duyulmuş ve bunun üzerine inzibat askerlerinden Hüseyin Çavuş, İbrahim Onbaşı ve Mehmet Onbaşı yanlarına aldıkları dört askerle birlikte silahın atıldığı yeri belirlemek amacıyla karakoldan dışarı çıkmışlardı. Yaklaşık 150 metre uzaklıktaki Şeyh Ahmet Efendi Tekkesi'nin karşı sokağından devriyenin üzerine ateş açılmıştı. Devriyede görevli 55. Tümen Kumandanlığına mensup Bigalı Ali isimdeki asker ilk ateş sonucunda kalbinden vurularak şehit düşmüştü. Olay yeri karakol bölgesindeydi. Ateşin yönünü tespit etmek için karakoldan lamba alarak olay yerine

giden Polis Hüseyin Efendi ise üzerine açılan ikinci ateş neticesinde karnından vurularak yaralanmış ancak bir müddet sonra o da şehit düşmüştü. Olay sonrası mutasarrıflık ve tümenin başlattığı tahkikat sonucunda olayın faileri hakkında herhangi bir netice elde edilememiştir. Bununla birlikte mutasarrıflık her iki olayın da birbiri ile alakalı olduğunu düşünüyordu. Ayrıca meyhanedeki olaydan sonra ortaya çıkan İngiliz tercümanın ikinci olaydan sonra ortada görünmemesi ve ilk olayda Yunan askerinin olaya karışması meseleye ayrı bir önem kattığından mutasarrıflık gerçeğin bir an önce ortaya çıkarılması ve vakanın tespiti için 168. Alay Kumandanı Kaymakam (Yarbay) Kürşat Bey başkanlığında 170. Alay Kumandanı Binbaşı Muhittin, Jandarma Tabur Kumandanı Binbaşı Faik ve Tekirdağ Merkez Müdde-i Umumisi (Savcı) Yakup Beylerden oluşan karma bir heyet oluşturmuş ve hemen tahkikata başlanmıştır.²³ Bu heyet ilk araştırmalarda olay mahallinde bulunan şarjör ve bir kısmı ateş edilmiş fişekler üzerinde inceleme yapmıştır. Bunların üzerinde Yunan damgası olduğu görülmüştü. Böylece, failerin Yunan tüfeklerine sahip oldukları anlaşılmıştır.²⁴

Olayın ardından 55. Tümen Kumandanı Alaaddin Bey ve mutasarrıf, İngiliz temsilcisi Yüzbaşı Lister Bey nezdinde girişimlerde bulunmuştu. Burada kendisine Yunan Salib-i Ahmeri adına Tekirdağ'da bulunan ve hat boyundaki Yunan taburu efradına mensup İzmirli Onbaşı Koço isimli askerin olayla ilişkili olduğu bildirilmişti. Ayrıca Yüzbaşı Lister'a kolordu mıntikasında bulunan Yunan taburunun yapmış olduğu mezalim ve işlediği suçlara ait bir liste verilmişti. Kendisinden bir daha böyle olayların yaşanmaması adına önlem alması istenmişti. Olayın olduğu gece Tekirdağ sessizliğe bürünmüş; o gece herhangi bir olay yaşanmamıştı. Şehit Polis Hüseyin Efendi ile şehit asker 28 Ekim 1919'da iki bine yakın kişinin katıldığı bir cenaze merasimi ile defnedilmişti. Cenazeye mutasarrıf, 55. Tümen Kumandanı Alaaddin Bey, şehrin ileri gelenleri, birçok memur ve asker katılmıştı. Müslümanlar sükûnetlerini muhafaza ederek hiçbir şekilde slogan atmadan ve taşkınlık yapmadan defin işlemi tamamlanmıştı. Cenazenin defnedildiği günün gecesinde herhangi bir olay çıkmamıştı. Aynı gün 55. Tümen Kumandanı olayla ilgili kişisel kanaatini içeren bir yazıyı 1. Kolordu Kumandanlığına göndermişti. O, olayın Hristiyanlar tarafından Müslümanlar galeyana getirilerek asayiş bozulmuş gösterip Fransız askerinin bölgeye gelmesini sağlamak, Doğu Trakya'nın işgal edilmesine zemin hazırlamak için yapıldığını düşünüyordu. Buna delil olarak da Fransız Yüzbaşı Andre Dokler'in herhangi bir sebep olmadığı halde on gündür Tekirdağ'da olmasını, Hristiyanlar ile sıkı bir temas halinde bulunmasını, bir ev tutarak burada uzun süre kalma niyetini belli etmesini gösteriyordu.²⁵

²³ Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt ve Denetleme Başkanlığı Arşivi (ATASE), A:5-1456, D:25, F:56-38; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-36; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-34; BOA, HR.SYS. 2539-3.

²⁴ ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-33

²⁵ ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-37; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-36; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-35; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-34; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-33.

55. Tümen Kumandanının olayın aydınlatılması için gösterdiği gayret 1. Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar'ın dikkatini çekmişti. 30 Ekim'de 55. Tümen Kumandanına gönderdiği yazıda meydana gelen bu üzücü olay sonrasında almış olduğu tedbirler için teşekkür etmiş, tahkikata devam edilmesini, olayın asıl mahiyetinin gün yüzüne çıkarılmasını, Müslümanların hukukunun itina ile muhafaza edilerek failerin ortaya çıkarılmasını istemişti.²⁶

Mondros Mütarekesi'nden sonra Trakya Müslümanlarının hukukunu muhafaza etmek için kurulmuş olan Trakya Paşaeli Cemiyeti 1. Kolordu Kumandanlığına yazı yazarak, Tekirdağ'da meydana gelen olayda bir polis ve askerın Yunanlılar tarafından şehit edildiğini, bu olayda Yunan Salib-i Ahmeri ve Yunan Komitesinin dahli ve tesiri olduğunu cemiyetin Tekirdağ temsilcisinden öğrendiklerini bildirmişti.²⁷ Bunun üzerine cemiyete olayla ilgili gerekli girişimlerde bulunulduğu bilgisi verilmişti.²⁸

Hüseyin Efendi'nin şehit edildiği olayın faili olduğu düşüncesiyle ilk önce Yunan neferi Koço'dan şüphelenilse de yapılan soruşturma neticesinde Koço'nun olay esnasında İngiliz temsilcisinin nezdinde olduğu anlaşılmıştı. İngiliz temsilcisi Koço'nun yanında bulunduğu dair beyanat verdiği gibi bazı şahıslar da bunu doğrulayan ifadeler vermişti. Böylece Koço'nun doğrudan doğruya olayla ilgisinin olmadığı tespit edilmişti. Soruşturma heyeti bazı deliller elde etmişti. Bu kapsamda olayın faileri olabileceği kanısıyla Kalfa Leonida ve Meyhaneci Aleko tutuklanmıştı.²⁹

Tekirdağ Müdde-i Umumisinin (Savcı) 25 Kasım 1919'da Mutasarrıf Ekrem Bey'e gönderdiği yazıya göre Hüseyin Efendi ve asker Ali'nin şehit edilmesi olayından üç saat önce meyhanede Yunan askeri Koço tarafından atılan silah üzerine Hüseyin Efendi'nin müdahalesi sonucunda Yunanlılar ile Yunan dostu Rumların kalplerinde besledikleri kin ve düşmanlık sebebiyle önemsiz olan vaka büyütülmüştü. Savcı Yunan neferinin şapka ve kasaturasının alınması ve meyhane olayında acele bir şekilde tahkikatın yapılması lazımken şüpheli Meyhaneci Aleko ve Leonida Kalfa'nın kolluk tarafından darbedilerek karakola götürülmesi bu iki ölüme yol açmıştır diyordu. Ayrıca olayda şüpheli konumda olan Leonida ve Aleko'nun tutuklandığını bildiriyordu. Bununla ilgili bazı deliller olduğunu ekliyordu. Savcıya göre tutuklanan şüphelilerle ilgili deliller şöyleydi: Zanlı Leonida Kalfa olaydan kısa süre önce iki defa karakola gelip gitmiş, karakoldan ayrıldıktan on dakika sonra olay gerçekleşmişti. Ayrıca Hüseyin Efendi vurulduktan sonra "Ah kalfa ah yaktın beni!" demişti. Leonida'nın ikinci defa karakola sebepsiz bir şekilde gelip oturması karakoldan ayrıldıktan sonra ayrıldığı yönden silahların ateşlenmesi ve diğer zanlının Leonida Kalfa'yı sorması şüphelenilen diğer hususlardı. Zanlı Aleko ise olaydan önce meyhaneden karakola götürülürken yediği dayağın tesiri

²⁶ ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-32

²⁷ ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-31

²⁸ ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-30

²⁹ ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-29; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-28.

altında kalmış ve karakoldan ayrıldıktan sonra silahların ateşlendiği yöne doğru gitmiş olmasından dolayı tutuklanmıştı. Ayrıca silah atılan mahalde olay sonrası Yunan mavzerine özel Yunan markalı boş ve dolu fişekler bulunmuştu. Maktullerin ölümüne sebebiyet veren yaraların şekil ve mahiyetine dair doktor raporu da mevcuttu. Savcı olay hakkındaki tahkikatın hızlı ve genişletilmiş bir şekilde devam ettiğini eklemiştir.³⁰

4. Zanlı Aleko'nun Serbest Bırakılması İçin Yapılan Girişimler

Tekirdağ'da bulunan bir Fransız yüzbaşı 55. Tümen Kumandanına 2 Aralık 1919'da müracaat ederek Aleko'nun Yunan vatandaşı olduğundan derhâl tahliye edilmesini ve kendilerine teslim edilmesini istemiştir. Aynı talebi tümenden ayrıldıktan sonra bir yazı ile de tekrarlamıştır. Gerçekten de Aleko'nun nüfus kaydından Yunan vatandaşı olduğu görülmüştü. Bunun üzerine 55. Tümen Kumandanı 1. Kolordu Kumandanına zanlının teslim edilip edilemeyeceği ve yapılacak muamele ile ilgili emir verilmesini istemiştir. Ayrıca dönemin ve meselenin nezaket ve öneminden dolayı Divan-ı Harb-i Örfi'nin bir an evvel mesaisine başlamasının öneminden bahsetmiştir.³¹ Kolordu Kumandanı 55. Tümen'e gönderdiği cevap yazısında Harbiye Nezareti'ne 4 Aralık'ta konu ile ilgili danışıldığını, cevap gelene kadar Aleko'nun tahliye edilmemesini, Fransız yüzbaşıya da bu suretle cevap verilmesini emretmiştir.³² Harbiye Nezareti ise 18 Aralık'ta gönderdiği yazı da 1. Kolordu Kumandanlığına Tekirdağ İdare-i Örfiye Divan-ı Harp Reisi Miralay Abdülvahid Seyfi Bey'in 7 Aralık'ta Tekirdağ'a ulaştığını, vazifesine başladığını, diğer azaların da şimdiye kadar ulaşmış olduğu düşünüldüğünden Aleko'nun Divan-ı Harp tarafından yargılmasının yapılmasını ve hızlandırılmasını, henüz başlanılmadıysa da evrakları ile birlikte adliyeye teslim edilmesinin uygun olacağını bildirmiştir.³³

Bir yandan bu gelişmeler yaşanırken diğer yandan zanlı Leonida ve Aleko'nun mahkemesine 21 Aralık 1919 Pazar günü başlanmıştı.³⁴ Ancak mahkeme günü saat 9.00'da Tekirdağ'da bulunan Fransız yüzbaşının tercümanı Başçavuş Salane mahkemeye müracaat ederek ilginç bir talepte bulunmuştu. İngiltere, Fransa, İtalya devletlerinin tebaası gibi Romanya, Sırbistan, Çekoslovakya ve Yunanistan tebaasının da kapitülasyonlardan istifade etmesi gerektiğinden bahsetmiş ve bunun için mahkemede bulunmak üzere geldiğini ifade etmişti. Bu talep üzerine Tekirdağ İdare-i Örfiye Divan-ı Harbiye Reisi Miralay Abdülvahid Seyfi Bey, yüzbaşıya mahkemelerine böyle bir emir gelmediğini bildirip mahkemeye devam etmişti. Yüzbaşı da mahkeme salonuna oturup mahkemeyi izleyeceğini söylemişti. 22 Aralık 1919'da olan mahkemeyi de izlemeye gelmişti. Bundan dolayı Abdülvahid Seyfi Bey Harbiye Nezareti'ne İngiltere, Fransa,

³⁰ BOA, HR.SYS. 2539-3.

³¹ ATASE, A:5-1456, D:25, F:56; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-25; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-26.

³² ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-21; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-22; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-23; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-24.

³³ ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-20; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-19.

³⁴ ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-15; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-16

İtalya devletleri ile Romanya, Sırbistan, Çekoslovakya ve Yunanistan hükûmetleri tebaasından yargılanması gereken şahıslar hakkında nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini sormuştu. Ayrıca İtilaf devletleri tercüman veya zabitlerinin mahkemeye kabul edilip edilemeyecekleri hususunda bilgi istemişti.³⁵

Fransızlardan sonra İngilizler de aynı taleple zanlı Aleko Sitmiyadis'in tahliyesini talep etmişti. Tekirdağ İngiliz temsilcisi Aleko'nun Yunan vatandaşı olduğunu, Yunan askerî hizmetinde bulunmasından dolayı yetkili makamlara ısrarla ve tekraren başvurarak makbuz karşılığında Aleko'nun kendilerine teslim edilmesinin mecbur olduğunu bildiriyordu. Kolordu Kumandanlığı Aleko'nun serbest bırakılmasının son derece olumsuz etkiler bırakacağını Harbiye Nezareti'ne bildirmişti. Harbiye Nezareti, durumu Dâhiliye Nezareti'ne iletmişti. Dâhiliye Nezareti de İtilaf devletleri temsilcilerinin bu müracaatlarının önüne geçebilmek amacıyla 21 Aralık 1919'da Hariciye Nezareti'ne yazı yazarak Müdde-i Umumilik tarafından icra kılınacak tahkikatın neticesinden sonra İtilaf devletleri komiserlikleri nezdinde gerekli teşebbüslerde bulunulmasını istemişti.³⁶ Dâhiliye Nezareti, Hariciye Nezareti'ne iki gün sonra yazdığı başka bir yazıda Müdde-i Umumilik tarafından tamamlanan soruşturmanın bir suretinin gönderildiğini buna göre gerekli işlemin yapılması gerektiğini bildirmişti.³⁷

İngilizler, Aleko'nun serbest bırakılması konusundaki taleplerinde ısrarcı idiler. 28 Aralık 1919'da saat 15.00 sıralarında Tekirdağ İngiliz temsilcisi Mülazım Sukut ve Muratlı Yunan Müfreze Zabiti Dimo Efendi 55. Tümen Kumandanı Alaaddin Bey'i ziyarete gitmişti. Divan-ı Harb-i Örfi'de mahkemesi devam eden Aleko'nun Yunan tabiiyetinde sivil bir şahıs olmakla beraber Selanik'te bulunan "Argiyapalagos" Ada Fırkası karargâhı efradından olduğu ve dört ay önce Tekirdağ'a izinli geldiği ve halen Yunan neferi olduğu bildirilmişti. Bundan dolayı Aleko'nun Divan-ı Harb-i Örfi'de devam eden mahkemesinin ertelenmesi ve kendi mahkemelerinde yargılanmak üzere evraklarıyla birlikte kendilerine teslim edilmesini istemişti. Alâeddin Bey ise Divan-ı Harbi Örfi'nin doğrudan doğruya nezarete bağlı olduğunu, tümenin mahkemenin ertelenmesi salahiyetine sahip olmadığını, kolordudan herhangi bir emir alınmadıkça bir şey yapılamayacağını söylemişti.³⁸ Bununla birlikte durumu derhal 1. Kolordu Kumandanlığına bildirmiş durumun ehemmiyetinden dolayı 24 saate kadar cevap verilmesini istemişti. Kolordu Kumandanlığı da durumu 28 Aralık'ta Harbiye Nezareti'ne bildirdiğini, 29 Aralık gecesine kadar cevap alabileceğini ümit ettiğini, müracaatta bulunanların uygun surette 29 Aralık gecesine kadar oyalanmasını istemişti.³⁹ Harbiye Nezareti ise durumun nezaret nezdindeki İngiliz İrtibat Subayı Binbaşı Milne'ye

³⁵ ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-18; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-17

³⁶ BOA, HR.SYS. 2539-5.

³⁷ BOA, HR.SYS. 2539-3.

³⁸ ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-14; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-11; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-7; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-8; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56.

³⁹ ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-13

iletildiğini, sonucun bildirileceği cevabını vermişti.⁴⁰ Böylece trajikomik bir durum ortaya çıkmıştı. Mütareke şartları gereğince İngilizler İngilizlere şikâyet edilmişti. Kısacası 55. Tümen Kumandanlığı ve mutasarrıflık kaderiyle başbaşa bırakılmıştı.

İngiliz Temsilci Sukut, Alaaddin Bey'den istediğini almakta muvaffak olamayınca Tekirdağ mutasarrıfına müracaat etmişti. Alaaddin Bey, İngiliz temsilcinin mutasarrıfa müracaat edeceğini anlayarak kendisini telefonla aramış ve İngiliz temsilciye nasıl cevap verdiğini anlatmıştı. Buna rağmen mutasarrıf oldukça umutsuz bir şekilde Aleko'nun kendilerinden "er geç" alınacağını bildirerek şimdiden teslim edilmesinin daha uygun olacağı fikir ve kanaatinde olduğunu söylemişti. Alaaddin Bey ise yirmi beş gün evvel Yunan tebaası, bugün Yunan neferi ve ihtimal üç beş gün sonra bir İngiliz neferi olacak olan ve hâlâ hapisanede tutuklu bulunan zanlının emir alınmadıkça serbest bırakılmasının doğru olmadığını anlatmıştı. Gerçekten de İngiliz temsilci mutasarrıfın makamına giderek talebini bir kez de buraya iletmişti. Mutasarrıf bu durum karşısında 55. Tümen Kumandanı Alaaddin Bey'i arayarak İngiliz temsilcisinin kendisine Aleko'nun Yunan neferi olduğuna dair bir evrak getirdiğini bundan dolayı da İngiliz zabiti nezdinde kalmak üzere zanlıyı teslim edeceğini bildirmişti. Alaaddin Bey hala aynı kanaat ve fikirde olduğunu ifade etmişti. Buna rağmen Aleko, Divan-ı Harbi Örfi Müdde-i Umuminin görüşü dahi alınmadan İngilizlere teslim edilmişti. Bu durum Alaaddin Bey tarafından 1. Kolordu Kumandanlığına bildirilmiş; iki Müslümanı katleden ve hala Divan-ı Harb-i Örfi'de mahkemesi devam eden zanlı Aleko'nun bu şekilde teslim edilmesinin Tümen Kumandanlığı makamını küçük düşürdüğünü, ayrıca Müslümanlar üzerinde de oldukça olumsuz bir etki bırakacağını yazmıştı. Üstelik bundan sonrası için oldukça tehlikeli bir durumun ortaya çıkabileceği kanaatindeydi. Ülke içinde Yunan ordusuna hizmet etmiş, bugün terhis edilmiş birçok şahıs bulunduğunu, bunların da yapacakları suçlara karşı aynı şekilde girişimlerde bulunulacağından hiç şüphe etmediğini beyan etmişti.⁴¹

Aleko, 28 Aralık 1919'da İngiliz temsilciye teslim edilmişti. Bir gün sonra yani 29 Aralık'ta ise mahkemesi olup bu celsede şahitler dinlenecekti. Ancak mahkeme başladığında öncelikle Aleko hakkında hapisane müdüriyetinin göndermiş olduğu müzekkere mahkeme heyetinin huzurunda okunmuştu. 29 Aralık 1919 tarihli bu yazıda Aleko'nun mutasarrıf tarafından tahliye edilerek İngiliz temsilcisine teslim edilmiş olduğu yazmaktaydı. Bunun üzerine Müdde-i Umuminin mütalaası alınarak Aleko'nun davasının ayrılmasına karar verilmişti. Böylece davada tek zanlı kalan Leonida Kalfa'nın yargılanmasına devam edilmişti. Daha da ilginç İngiliz temsilci tercümanıya beraber mahkemeyi izlemek için hazır bulunmuşlardı. Mahkemenin sonunda mahkemenin işleyiş tarzından ve yargılama sürecinden memnuniyet duyduğunu beyan etmişti.⁴²

⁴⁰ ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-6; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56

⁴¹ ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-12; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-7; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-8; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56

⁴² ATASE, A:5-1456, D:25, F:56-4; ATASE, A:5-1456, D:25, F:56; BOA, HR.SYS. 2539-5.

Aleko'nun İngiliz temsilciye teslim edilmesi üzerine Harbiye Nezareti Hariciye Nezareti'ne 13 Ocak 1920 tarihinde bir yazı göndermişti. Buna göre Aleko her ne kadar Yunan askeri olsa da işgal ordusu efradından herhangi birinin işgal edilmiş arazi ahalisine karşı işlediği bir suçtan dolayı faillerin mahkemesinin ve gerekli cezaları verme yetki ve salahiyetinin yerel mahkemelerde olduğu bildirilmişti. Daha önce de benzer bir vakanın görülmesinden dolayı Babıali hukuk müşavirleri tarafından bu konu hakkında düzenlenen mütalaada da yetkili mahkemenin Osmanlı Divan-ı Harbi olduğu yazıldığından Aleko'nun Osmanlı Divan-ı Harbine teslim edilip mahkemesinin icra edilmesi için İngiliz Siyasi Temsilciliği nezdinde gerekli girişimlere başlanmasını ve neticesinin de kendilerine bildirilmesini istemişti.⁴³

5. Sonuç

Polis Memuru Hüseyin Efendi ile Bigalı asker Ali'nin şehit edilmesinden sonra zanlılardan Aleko'nun mahkemece yargılanmasına devam edilirken İngilizler tarafından teslim alınması hadisesi mütareke sonrası Tekirdağ'ın içinde bulunduğu vaziyetin vahim bir tezahürüdür.

Rumlar bölgede asayişsiz bir ortam yaratarak, mütareke gereğince bölgenin İtilaf devletleri tarafından işgalini ve tabii ki Trakya'nın Yunanistan'a katılmasını planlıyorlardı. Türkler ise sükûnetlerini muhafaza ediyordu. Cenaze merasiminde dahi sessizliklerini korumuşlar, kalabalık bir şekilde şehitlere olan son görevlerini icra etmişlerdi. İstanbul hükûmeti eli kolu bağlı bir şekilde olanları izlemekle yetiniyordu. Kendi polisi ve askerinin şehit edilmesi karşısında verdiği reaksiyon protestodan öteye gidemiyordu. Bunu gören Rumlar taşkınlıklarında sınır tanımıyordu. Rumları cesaretlendiren sadece İstanbul Hükûmeti'nin çaresizliği değildi. Bu olayda da görüleceği üzere İngilizlerin açık ve net bir şekilde verdiği destektir.

Polis Hüseyin Efendi ve Bigalı asker Ali'nin Rumlar tarafından şehit edilmesi hadisesi sonucunda zanlıların Türk milleti nezdinde cezalandırılmadan yetkili makamların elinden alınması, bir millet için savaşta kaybetmekten daha kötüsünün kendi ülkelerinde çaresiz bir vaziyette bırakılıp başkaları tarafından çizilen kadere razı olmalarının istenmesidir.

⁴³ BOA, HR.SYS. 2539-5.

Kaynaklar / References

Kitaplar

Türkgeldi, Ali. *Mondros ve Mudanya Mütarekelerinin Tarihi*. Ankara: Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, 1948.

Meray, Seha L. Osman Olcay. *Osmanlı İmparatorluğunun Çöküş Belgeleri, Sevr Antlaşması Mondros Bırakışması İlgili Belgeler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.

Bıyıklıoğlu, Tefik. *Trakya'da Millî Mücadele*. C. 1. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1992.

Doğruöz, Türkan. *Millî Mücadele de Kırklareli*. Kırklareli: Kırklareli Belediyesi Kültür Yayınları, 2007.

Arşiv Belgeleri

Başkanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

Hariciye Nezareti Siyasi HR.SYS 2537-8, 2537-9, 2537-10, 2537-11, 2537-12, 2538-1, 2538-3, 2538-4, 2538-8, 2538-9, 2538-11, 2538-12, 2539-3, 2539-5, 2563-8, 2602-50, 2602-64, 2603-11, 2603-33, 2603-46.

Dâhiliye Emniyet-i Umumiye Asayiş Kalemi Evrakı DH.EUM.AYŞ 65-41, 12-10, 9-2.

Dâhiliye Nezareti Şifre Evrakı DH. ŞFR 104-13.

Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Arşivi (TİTEA)

Kutu: 23, Gömlek: 18, Belge: 18.

Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt ve Denetleme Başkanlığı Arşivi (ATASE)

A:5-1456, D:25, F:56

A:5-1456, D:25, F:56-4

A:5-1456, D:25, F:56-6

A:5-1456, D:25, F:56-7

A:5-1456, D:25, F:56-8

A:5-1456, D:25, F:56-11

A:5-1456, D:25, F:56-13

A:5-1456, D:25, F:56-14

A:5-1456, D:25, F:56-15

A:5-1456, D:25, F:56-16

A:5-1456, D:25, F:56-17

A:5-1456, D:25, F:56-18

A:5-1456, D:25, F:56-19

A:5-1456, D:25, F:56-20

A:5-1456, D:25, F:56-21

A:5-1456, D:25, F:56-22

A:5-1456, D:25, F:56-23

A:5-1456, D:25, F:56-24

A:5-1456, D:25, F:56-25

A:5-1456, D:25, F:56-26

A:5-1456, D:25, F:56-28

A:5-1456, D:25, F:56-29

A:5-1456, D:25, F:56-30

A:5-1456, D:25, F:56-31

A:5-1456, D:25, F:56-32

A:5-1456, D:25, F:56-33

A:5-1456, D:25, F:56-34

A:5-1456, D:25, F:56-35

A:5-1456, D:25, F:56-36.

A:5-1456, D:25, F:56-37

A:5-1456, D:25, F:56-38

Yazar Hakkında / About Author

**Doktora Öğrencisi Burçin IŞİM | İstanbul Üniversitesi |
burcin_sm[at]hotmail.com | ORCID: 0000-0003-2636-1077**

Yazar, 1986 yılında Keşan'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Tekirdağ'ın Malkara ilçesinde tamamladı. 2009 yılında Muğla Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisansını Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Millî Mücadele Döneminde Bulgaristan'da Çıkan Ahali Gazetesi" çalışması ile tamamladı. Halen İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde "Millî Mücadele Döneminde Tekirdağ (1919-1922)" çalışması ile doktora eğitimine devam etmektedir. 2009 yılında Adalet Bakanlığı'nda memur olarak göreve başlayan yazar, 2015 yılında İstanbul Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne şef oldu. 2020 yılında Yalvaç Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'ne Müdür Yardımcısı olarak atanmış olup halen bu görevine devam etmektedir. Yazarın "1845 Tarihli Malkara Kazası Müslüman Defterine Göre Malkara Kazası'nın Demografik Yapısı", "Nüfus ve Maliye Defterlerine Göre Keşan'da Romanlar [1830-1848]", "Rumeli Heyet-i Nasihası'nın Raporu ve Edirne Valisi Salim Paşa'nın Cevabı" ve "Mondros Mütarekesinden Sonra Keşan'da Asayiş ve Çete Olayları [1918-1920]" başlıklı makaleleri bulunmaktadır. Cumhuriyet tarihi alanında ki çalışmalarına devam etmektedir.

**PhD Student Burçin IŞİM | İstanbul University |
burcin_sm[at]hotmail.com | ORCID: 0000-0003-2636-1077**

The author was born in Keşan in 1986. He completed his primary, secondary and lycee education in Malkara district of Tekirdağ. He graduated from Muğla University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History in 2009. High individuals were completed with the study "Ahali Newspaper Published in Bulgaria During the National Struggle" at Kırklareli University Social Sciences Institute. He is currently continuing his doctoral studies at Istanbul University Atatürk's Principles and Revolution History Institute with the study "Tekirdağ during the National Struggle Period (1919-1922)". The author, who started working as a civil servant at the Ministry of Justice in 2009, became the chief of the Istanbul Probation Directorate in 2015. In 2020, he was appointed as Deputy Director of Yalvaç Probation Directorate and continues to serve in this position. The author has titled "Demographic Structure of Malkara District According to the Muslim Registry of Malkara District Dated 1845", "Romanies in Keşan According Population and Finance Registries [1830-1848]", "The Report of the Rumeli Advisory Committee and Answer of Edirne Governor Salim Pasha", "Public Order and Gang Incidents in Keşan After the Armistice of Mondros [1918-1920]" and he continues his studies in the field of Republic history.